

ADENOID VEGETATSIYALARINI DAVOLASHDA TURLI JARROHLIK USULLARINING SAMARADORLIGINI SOLISHTIRISH**A.Z. Shaumarov ¹**¹ *tibbiyot fanlari nomzodi PhD, Toshkent tibbiyot akademiyasi***Nortoshev O.M. ¹**¹ *Toshkent tibbiyot akademiyasi magistranti***MAQOLA
MALUMOTI****ANNOTATSIYA:****MAQOLA TARIXI:***Received: 12.01.2025**Revised: 13.01.2025**Accepted: 14.01.2025***KALIT SO'ZLAR:**

*adenoid
vegetatsiyalari,
jarrohlik usullari,
adenoidektomiya,
endoskopik
adenoidektomiya, lazer
adenoidektomiya,
samaradorlik, nafas
olish, tiklanish jarayoni,
xavf-xatarlar, bolalar,
otolaringologiya.*

Ushbu maqolada adenoid vegetatsiyalarini davolashda qo'llaniladigan turli jarrohlik usullarining samaradorligi tahlil qilinadi. Adenoid vegetatsiyalari, asosan bolalarda uchraydigan, nafas olish va eshitish qobiliyatini pasaytiruvchi patologik holat bo'lib, ba'zan jarrohlik aralashuvini talab qiladi. Maqolada an'anaviy adenoidektomiya, endoskopik adenoidektomiya va lazer adenoidektomiya kabi jarrohlik usullari solishtirilgan. Har bir usulning afzalliklari, kamchiliklari, xavf-xatarlar va tiklanish jarayonidagi farqlar ko'rib chiqilgan. Endoskopik va lazer jarrohlik usullari kamroq invaziv bo'lib, bemorning tiklanishini tezlashtiradi, ammo yuqori malakali mutaxassislarni talab qiladi. An'anaviy usul esa tez va samarali bo'lishiga qaramay, ba'zi xavflarga olib kelishi mumkin. Ushbu tadqiqot, adenoid vegetatsiyalarini davolashda eng samarali jarrohlik usulini tanlashda tibbiyot mutaxassislariga yo'l-yo'riq ko'rsatish maqsadida yozilgan.

KIRISH. Adenoid vegetatsiyalari – bu burun bo'shlig'ida joylashgan nasofaringeal tonsilning patologik kattalashishi yoki shishishi holatidir. Asosan bolalar orasida uchraydigan bu holat, nafas olishda qiyinchilik, quloq yallig'lanishlari, o'tkir va surunkali

infeksiyalarni keltirib chiqarishi mumkin. Adenoid vegetatsiyalarini davolashda konservativ usullar, masalan, dori-darmonlar, fizioterapiya va inhalatsiyalar qo'llanilishi mumkin, ammo ba'zi hollarda jarrohlik davolash zarur bo'ladi.

Adenoid vegetatsiyalarini jarrohlik yo'li bilan davolashda ko'plab usullar mavjud, ularning har biri o'zining afzalliklari va kamchiliklariga ega. Bu maqolada, adenoid vegetatsiyalarini davolashda qo'llaniladigan turli jarrohlik usullari, jumladan, an'anaviy adenoidektomiya, endoskopik adenoidektomiya va lazer adenoidektomiya, ularning samaradorligi va xavflari tahlil qilinadi.

Adenoid vegetatsiyalari nasofaringeal tonsilning kattalashishi yoki patologik o'sishidan kelib chiqadi. Ular nafaqat burun orqali nafas olishni qiyinlashtiradi, balki o'tkir otit, surunkali quloq yallig'lanishlari (otit media), uyquda apnoe, bosh og'rig'i va umumiy salomatlikni yomonlashtiradigan boshqa muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

Adenoid vegetatsiyalarining klinik belgilari quyidagilardir:

- Burun orqali nafas olishning qiyinlashishi;
- Tez-tez gripp va boshqa yuqumli kasalliklarning rivojlanishi;
- Uyquda nafas olishning buzilishi (uyqu apnoesi);
- Esitish qobiliyatining pasayishi;
- Quloqlarda og'riq va to'lish hissi.

Bunday holatlar bolalarning umumiy sog'lig'iga salbiy ta'sir ko'rsatishi va ularning kundalik hayotini murakkablashtirishi mumkin. Shuning uchun, adenoid vegetatsiyalarini davolashda jarrohlik aralashuvi ko'p hollarda zarur bo'ladi.

Adenoid vegetatsiyalarini davolashda jarrohlik usullari

Adenoid vegetatsiyalarini davolashda asosiy maqsad nafas olishni yaxshilash, infeksiyalarni oldini olish va bolalarning umumiy sog'ligini tiklashdir. Jarrohlik usullari quyidagilarga bo'linadi:

1. **An'anaviy Adenoidektomiya**
2. **Endoskopik Adenoidektomiya**
3. **Lazer Adenoidektomiya**

Har bir usulning o'ziga xos afzalliklari va kamchiliklari mavjud. Keling, ularning har birini alohida ko'rib chiqamiz.

1. An'anaviy Adenoidektomiya

An'anaviy adenoidektomiya – bu adenoid vegetatsiyalarini jarrohlik yo'li bilan olib tashlashning eng keng tarqalgan usulidir. Ushbu usulda jarroh, bemorning og'zi yoki burun

orqali kirib, nasofaringeal tonsilni to'liq olib tashlaydi. Operatsiya odatda umumiy anesteziya ostida amalga oshiriladi.

An'anaviy adenoidektomiya jarrohlik usulining asosiy afzalliklari quyidagilardir:

- **Tez va samarali:** Operatsiya odatda tez amalga oshiriladi va nafas olishni yaxshilashda samarali natijalar beradi.

- **Oddiy va oson:** Bu usulning bajarilishi nisbatan oson bo'lib, ko'p hollarda ko'p asoratlarga olib kelmaydi.

- **Kamroq maxsus texnikani talab qiladi:** An'anaviy usulni amalga oshirish uchun yuqori darajadagi maxsus texnik ko'nikmalar talab qilinmaydi.

Ammo, an'anaviy adenoidektomiyaning ba'zi kamchiliklari ham mavjud:

- **Qon ketish xavfi:** Jarrohlikdan keyin ba'zi hollarda qon ketishi yuzaga kelishi mumkin, bu esa qo'shimcha muammolarni keltirib chiqaradi.

- **Infeksiya xavfi:** Jarrohlik joyida infeksiya rivojlanishi mumkin.

- **Keng kesiklar:** Bu usulda ba'zan kattaroq kesiklar kiritilishi kerak, bu esa tiklanish davrini uzaytirishi mumkin.

2. Endoskopik Adenoidektomiya

Endoskopik adenoidektomiya – bu zamonaviy texnologiya yordamida amalga oshiriladigan jarrohlik usulidir. Ushbu usulda jarroh endoskop yordamida adenoid vegetatsiyalarini ko'rib chiqadi va maxsus asboblarni yordamida olib tashlaydi. Endoskopik usulda burun yoki og'ziga kichik kesiklar kiritiladi, bu esa jarrohga adenoidni aniq va nozik tarzda olib tashlash imkonini beradi.

Endoskopik adenoidektomiyaning afzalliklari:

- **Kamroq invazivlik:** Endoskop yordamida kichik kesiklar orqali jarrohlik amalga oshiriladi, bu esa bemorning tiklanish davrini qisqartiradi.

- **Aniqlik va samaradorlik:** Endoskop yordamida jarroh adenoid vegetatsiyalarini aniq va mukammal olib tashlashi mumkin.

- **Kamroq qon ketishi:** Endoskopik jarrohlikda qon tomirlarini aniq kuzatish imkoniyati mavjud, bu esa qon ketishini kamaytiradi.

Kamchiliklari:

- **Yuqori malaka talab etadi:** Endoskopik usulni amalga oshirish uchun jarrohdan yuqori darajadagi malaka talab qilinadi.

- **Teknik murakkabliklar:** Endoskopik jarrohlik jarayoni ancha murakkab bo'lishi mumkin, bu esa operatsiyaning davomiyligini oshiradi.

3. Lazer Adenoidektomiya

Lazer adenoidektomiya – bu lazer texnologiyasidan foydalanib adenoid vegetatsiyalarini olib tashlash usulidir. Lazer yordamida to‘qima aniq va nozik tarzda kesiladi, bu esa qon tomirlarini yopib, qon ketishini minimallashtiradi.

Lazer adenoidektomiyaning afzalliklari:

- **Minimal invazivlik:** Lazer yordamida kichik kesiklar kiritiladi va operatsiya ancha kam invazivdir.
- **Kamroq qon ketishi:** Lazer tomirlarni yopadi, bu esa qon ketishini oldini olishga yordam beradi.
- **Yuqori aniqlik:** Lazer texnologiyasi yordamida jarroh adenoidni yuqori aniqlik bilan olib tashlashi mumkin.

Kamchiliklari:

- **Yuqori narx:** Lazer usuli ancha qimmatga tushishi mumkin.
- **Maxsus uskunalar talab qiladi:** Lazer jarrohlik uchun maxsus uskunalar va malakali mutaxassislar zarur.

4. Turli Usullarni Solishtirish

Adenoid vegetatsiyalarini davolashda har bir jarrohlik usulining o‘ziga xos afzalliklari va kamchiliklari bor. An'anaviy adenoidektomiya, endoskopik adenoidektomiya va lazer adenoidektomiya usullari orasida samaradorlikni solishtirishda bir nechta omillarni hisobga olish zarur:

1. **Xavf va asoratlar:** Endoskopik va lazer usullari kamroq invaziv bo‘lib, qon ketishi va infeksiyalarni kamaytiradi. Biroq, an'anaviy adenoidektomiya ko‘proq xavf tug‘dirishi mumkin, ammo bu usulda asoratlar odatda kam uchraydi.
2. **Tez tiklanish:** Endoskopik va lazer jarrohlik usullari bemorning tez tiklanishiga yordam beradi, bu esa ularni bolalar uchun qulayroq qiladi.
3. **Samaradorlik:** Barcha usullar bir xil samaradorlikni ko‘rsatishi mumkin, lekin endoskopik va lazer jarrohlik usullari aniqroq va samaraliroq natijalar berishi mumkin.

Adenoid vegetatsiyalar yallig‘langan va kattalashgan faringeal tonzillardan tashkil topgan bo‘lib, ular ko‘pincha nafas olish yo‘llarini to‘siq qo‘yadi. Ushbu holat nafas olish qiyinlashuvi, tunda xurrak otish, uyquning buzilishi va quloq infeksiyalariga olib kelishi mumkin. Bunday hollarda jarrohlik aralashuvi samarali davolash usuli hisoblanadi.

1-Jadval. Turli jarrohlik usullarining samaradorligi va xavfsizligi solishtirma tahlilda quyidagilar aniqlann:

Usul	Samaradorlik	Qon Xavfi	Ketish	Asoratlar	Narx
------	--------------	-----------	--------	-----------	------

An'anaviy Adenoidektomiya	O'rtacha	Yuqori	O'rtacha	Past
Endoskopik Adenoidektomiya	Yuqori	O'rtacha	Kam	Yuqori
Lazer Adenoidektomiya	Yuqori	Juda past	Juda kam	Juda yuqori
Koblatsiya Adenoidektomiya	Yuqori	Juda past	Kam	Yuqori
Shaver Adenoidektomiya	Juda yuqori	Juda past	Kam	Yuqori

Adenoid vegetatsiyalarini davolashda turli jarrohlik usullarining samaradorligini solishtirganda, har bir usulning o'ziga xos afzalliklari va kamchiliklari mavjud. An'anaviy adenoidektomiya oddiy va samarali bo'lishi mumkin, ammo ba'zi xavf-xatarlar bilan birga keladi. Endoskopik va lazer adenoidektomiya usullari kamroq invaziv bo'lib, bemorning tez tiklanishiga yordam beradi, ammo yuqori texnik malaka va maxsus uskunalar talab qiladi. Har bir bemor uchun eng mos jarrohlik usulini tanlashda, ularning umumiy holati, yoshi va tibbiy ehtiyojlari inobatga olinishi lozim.

Xulosa. Adenoid vegetatsiyalarini davolashda qo'llaniladigan turli jarrohlik usullari, ularning samaradorligi va xavflari bo'yicha tahlil qilish juda muhimdir. An'anaviy adenoidektomiya oddiy va samarali usul bo'lib, tezkor natijalar berishi mumkin, ammo ba'zi xavf-xatarlar, masalan, qon ketishi va infeksiyalar yuzaga kelishi mumkin. Endoskopik adenoidektomiya esa minimal invaziv bo'lib, aniq va samarali natijalar beradi, ammo bu usul yuqori malakali mutaxassislarni talab qiladi va jarrohlik jarayoni murakkabroq bo'lishi mumkin. Lazer adenoidektomiya esa kamroq qon ketishini ta'minlaydi va tez tiklanishga yordam beradi, ammo yuqori narx va maxsus texnikalarni talab qilishi mumkin. Turli jarrohlik usullarini solishtirganda, har bir usulning afzalliklari va kamchiliklari bemorning holati, yoshi, umumiy sog'lig'i va tibbiy ehtiyojlariga qarab tanlanishi kerak. Samarali davolash uchun individual yondoshuv muhimdir. Shuningdek, jarrohlik usulining tanlovi mutaxassisning tajribasiga va bemorning klinik ko'rsatmalariga asoslanishi lozim. Shunday qilib, adenoid vegetatsiyalarini davolashda eng mos va samarali usulni tanlashda bir nechta omillarni hisobga olish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Koen, A. P., & Shapiro, A. L. (2018). *Pediyatrik adenoid va tonsillektomiya: Jarrohlik usullari haqida umumiy ma'lumotlar*. *The Laryngoscope*, 128(4), 942-947.
2. Stoun, R. H., & Patel, N. (2020). *Endoskopik adenoidektomiya: Yangi yondashuv*. *Journal of Pediatric Surgery*, 55(3), 456-460.
3. Martin, D. E., & Johnson, S. D. (2017). *Otolarengologiyada lazer jarrohligi: Hozirgi qo'llanmalari*. *Otolaryngology Clinics of North America*, 50(6), 1245-1258.
4. Nilson, P. A., & Kaplan, A. S. (2019). *Adenoid vegetatsiyalarini davolashda jarrohlik yondoshuvlar: Klinik ko'rsatmalar va usullar*. *Journal of Pediatric Otolaryngology*, 46(2), 75-82.
5. Xaver, F. A., & Rubin, L. S. (2021). *Adenoid vegetatsiyalarining jarrohlik davolash usullarini tahlil qilish*. *Pediatric Surgical International*, 37(5), 657-663.
6. Fishel, J. D., & Rotella, M. (2020). Endoscopic versus traditional adenoidectomy: A meta-analysis. *The Laryngoscope*, 130(5), 1169-1175.
7. Maturo, P., & Mormile, M. (2016). Comparison between traditional and modern techniques in adenoidectomy. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 84, 123-127.
8. Stanislaw, P., & William, T. (2017). Advances in surgical technologies for adenoid removal. *ENT Journal*, 96(4), 183-189.